

ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו

בביצומו של היום הקדוש, בבית מדרשו של הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, עלה הצדיק על הבימה, והכה בחזקה. הס השלך בקהל.

יודעים אתם - פתח הצדיק ואמר - את מאמר חז"ל במשנה (מסכת אבות פרק ו'): "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם", ואנו משתוקקים לגאולה השלימה, על כן נאמר נא כולנו כאחד דבר בשם אומרו ונצעק בקול: "ויאמר ה' סלחתי כדברך!"

י' ק"ס
ע"כ

בעלי המוסר כתבו לבאר את הדברים בדרך פשוטה שהשבטים המנוגדים הבכור יובן שכל עם ישראל נמשך אחרי הלא נכונה עם לישונם עם זמור, ורק נחש הוא שקנא קנאת ה' וקיים כי את הדין שקנאין פוגעים בו, ומחמת כן סבר שהרב מגיע לו מחמת זה שחשך לו במדות ישראל שהם ביישנים רחמינים וגומלי חסדים. יש בו מייחסו לבנות מוטאל שעבר עבודה זרה שבגמ' אך הבה"ה ה' ומחמת כן היה חסר לו במדת ביישנות החמנות ואהבה שלימה לכל בני ישראל ולכן יכול הוא לקנא ולהרוג את הרעל ארמית בפרהסיא. ועל זה השיב הקדוש ברוך הוא, שלא כן הוא, אלא הוא כן גבו של אונן שהוא שיהיה מרת החסד, ואדרבה הקנאות הזו באה לו ממדת טובו וחסדו ואהבת ישראל שבו, שבכך השיב את חמתו של הקדוש ברוך הוא מישראל.

2) באור הל' אמר' פ"ב

3) כ' פ"ח ר"ש פ"ח

שביעי ליעקב אבינו * קשם שהיה חנוך שביעי לאדם * הם בוגד יום שביעי שהוא שבת, והוא יום המנוחה והחיים, וזה מבואר.

אהבת ה' הוא התנאי שילגיה האדם לבער הרע, וכדברי הש"ס צ"ל זכור,

ח"ל המצ' פ' זכור אשר שקלים. דהנה המצוה לזכור איבת עמלק שעיקר מחמת עמלק ימ"ש תליא בשנאת בניי עליו. . . .

וקיים מצוה זו לשנוא אותו בסכלית השנאה תליא ברוב אהבה ודכיקות בניי בעבודת הבורא ית'. כי כפי רוב הסלהנות לסטרא דקדושה. כן שונאים נס"מ. ולכן אשר נדבות בניי למקדש ומתעורר אהבת בניי להקצ"ה.

או נכחם לזכור איבת עמלק הרשע אשר הוא מעבד שלימות שמו יתברך ושלימות הכסף. ואימת בקדושת לוי "אוהבי ה' שנאו רע, מחמת שהם אוהבי השם יתברך מחמת זה הם שונאים את הרעה ולא מחמת מחשבה אחרת, רק מחמת אהבת ה', גלל כן שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יליס, שמניל אותם מיד רשעים מכל המקטריגים שאי אפשר לקטרג עליהם מחמת שנאתם, כי הוא מחמת אהבת השם יתברך."

21 שבת קודש נחמלא אדם אהבת השם, ועי"ז בשבת קודש בל לדרגא כו של שנאת הרע, וכשארם שונא הרע, או הרע צורחת ממנו, ולכן מנינו דבשבת הסטרא אחרת צורחת מן האדם כמוש"א "וכל שולטנא רוגזין ונארי דדינא כלהו ערקין, וליה שולטנו אחרת בכלהו עלמין", והוא מלד שהאדם נחמלא להיות שונא הרע ע"י האהבת ד' שנחמלא בה בשבת קודש. ואולי מלד בחינה זו נקרא פנחס בשם שבת, כי הוא צדקת אחד עם השבת.

1 רבינו צחי (כ"ה י"ב) מביא דפנחס הי' דור שביעי ליעקב אבינו, והי' נחשד לשבת

הדש, יש לפרש מה הכונה לרמות פנחס לשבת. [מדברי רבינו צחי משמע דכוונתו דשיך פינתם לצמינת משין עוה"ב, ולכן נעשה מלאך, כמוש"א חז"ל פנחס זה אליהו, שהרי

כי שם דגם הנוך הוא דור ו' לאדה"ר והוא שבת, והיינו דשינתם נעשו מלאך. עיי"ש. ונאמר רק עוד נקודה בזה, נוגע לעבודתנו בשבת קודש].

11 בתיב (הגלים ז"ו י') "אהבי ה' שנאו רע שמר נפשות חסידיו מיד רשעים יליס", יש לפרש פסוק זה על פינתם, פינתם נחמלא אהבת ד' צדקת כו, שלא הי' יכול לטבול הרע, ושנא את הרע כ"ב, וצדקת של אהבה כו הוא הרצוי לעשות מעשה הקנאות, שעשה הכל מלד אהבת ה'. וכמו שפירשו נפשה"ק כונת חז"ל הוצא ברש"י בה הכתוב וחסו אשר אהרן, שלא עשה מעשה זו מחמת מדת רגונות רק הי' כולו מלא אהבה, כמדע 12 אהרן הכהן שהוא אוהב את הכריות, ומלא אהבת ה', והכל הי' טובע מאהבה זו, אהבי ד' שנאו רע, ולכן זכה פינתם לשמירה יחירה, "שומר נפשות חסידיו", כמו שנקרא אהרן הכהן איש חסידיו, כן פינתם שנתיהם אחריו 26 נקרא חסיד, ולכן זכה לשמירה כמו שהגידו חז"ל כמה מיסים נעשו לפינתם, וגם אמרו כי אילו הרג זמרי את פנחס לא הי' נהרג עליו, וזה "מיד רשעים יליס".

4) ואלו ק"ק ואלו ק"ק

הכתוב "בן אלעזר". ובארזן אמרו ר"ל (ויקרא רבה ג, ב) שרצה להרחיקם עד יום מחר, עשה העגל, ומוטב שיתלו הסרחון בי ואל יאבדו ישראל. הרי מפני תועליות ישראל השליך כל חלקו בעולם הבא לאהבת ישראל. לכן ייתסו הכתוב "בן אהרן". ויהיתה לו ולזרעו אחריו (ברית כהונה עולם), תחת אשר קנא לאלקינו — שהרג ישראל עבור כבוד הקב"ה — ויכפר על בני ישראל — זה כפרת דברים שעשה עלילות עם קרבו לתועליות האומה ולאהבתה.

כה, יא פנחס בן אלעזר בן אהרן. הענין דפנחס עשה שני דברים, האחד שהרג ישראל בשביל נקמת כבוד ה' שלא יתחלל, וה' קנאים המקנאים לכבוד המקום והאומה, פוגעים בו. השני, שהפקיר את כל העולם הבא וקנא לסובתם של ישראל, וכמו שאמרו (סנהדרין מב, ב) "ויעמוד פנחס וישלל" (תהלים קו, ל) שעשה פלילות עם קונו — על אלה יהרגו כ"ד אלף מישראל 22 ויעיון סנהדרין מד, א. והנה הראשון מצאנו באלעזר, שכן כשמת אהרן ונסתלקו העננים החזרו לאחוריהם, ועמדו בני לוי ולחמו, והרגו ישראל למען כבוד ישראל והקב"ה, כדאמר ריש יומא בירושלמי. וכתוב (במדבר ג, לב) "ונשיא ונשיא הלוי אלעזר בן אהרן" — הרי בציוויו נעשה זה. וזה שיתסו

5) תולדות

3. ... מלמד שעשה פלילות עם זהו. באו חבסם (זמרי וזכור) לפני הפסוק, אמר לפניו: רבש"ע על אלו יפלו פשרים וארבעה אלף מישראל? 4. הביאו רש"י בדברים י, ד.ה. ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה... אף זו מן התוכחה — ועוד עשיתם זאת כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה, ונסתלקו עוני הכבוד, יראתם לכם ממלחמת מלך ערד, נתתם ראש לחזור למצרים חוזרתם לאחוריהם שמונה מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה, שם נלחמו פכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הבדורה הוא חור הגדגוי. 5

6) תולדות

7) תולדות

1. את ברייתו שלום : נאמר שהיה נכחו ומנחו על סקל"ש כרתי כפרת המוסר. ולא יקטרו ולא יגזרו. ונאמר כי פנחס והמקנאים שפסעו פנחס (לכבוד שם ב"דו) כי נוחו להפלות כלל הקב"ה על בני ישראל. כחבר ס"ס ל"ט"ו ח"ט ג' ע"ה כנראה שיהיה הדין נקמת ונחמה ששנים, ולא יאזכר פנחס לנשקת לב - ת"כ"ו כ"ס דברים י"ג

בארזנו הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא, ראש ישיבת "כנסת ישראל" — הברון, פניה נפלאה על מאמר חז"ל זה:

לכאורה יש לתמונה: מהי חזכות הגדולה שזכו לה בנות צלפחד, מה שלא זכתה אף אשה אחרת בתולדות עם ישראל, ואף לא האמהות הקדושות — שתיכוב פרשה בתורה על ידן?

8) תולדות

זאת ועוד: בשום מקום בתורה לא מוזכר שהמשת בנותיו של צלפחד — מחלה, נועה, חגלה, מלכה ותרצה — היו צדקניות מופלגות כל כך, עד שבשל צדקות זו יהיו ראויות לאותה זכייה גדולה שנפלה בחלקן?

ואמנם, לכשנתבונן נראה כי הפרשה לא נקראה "פרשת מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה", אלא פרשת "בנות צלפחד", הרי שבעצם הפרשה לא נקראה על שם הבנות, אלא על שם אביהן, והוא שזכה בכל הכבוד הגדול הזה, שתיקרא פרשה בתורה על שמו!

11. מי היה צלפחד? רש"י (בפסוק ג') מביא מדברי הספרי: "לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו. ר' עקיבא אומר מקושש עצים היה וכו'". צלפחד, כך טובר ר' עקיבא, היה למעשה אותו מקושש עצים שחטא חטא נורא ונידון לסקילה. מעתה הקושיא מתעצמת: במה זכה צלפחד, שקושש עצים בפרהסייה ביום השבת, שתיקרא פרשה על שמו?

ואולם, הלא גילו לנו חז"ל כי חטאו של המקושש לא היה חטא פשוט כלל ועיקר, וכדברי התוספות (בבא בתרא קיט: ד"ה אפילו, בשם מדרש): "מקושש לשם שמים נתכוין, שהיו אומרים ישראל: כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים — שוב אין מחויבין במצוות, עמד וחילל שבת כדי שייחרג ויראו אחרים", עד כאן לשונו.

ועוד אמרו, שכאשר נצטוו בני ישראל על השבת, הרי היה בזה דבר מתמיה מאוד וקשה להבנה, כאשר מצוים לפתע על מיליוני אנשים נשים וטף שלא ליטול ענף מעל העץ, ומי שיעשה כן — דינו מיתה... כיצד אפשר להחזיר במיליוני אנשים ציווי כזה בפומאומיות? על כך חשב צלפחד, עד שהחליט כי כדי שהשבת, איטוריה ועונשיה יוחדדו ויושרו בכל אחד מכלל ישראל, חובה עליו לעשות מעשה, ומשום כך הלך ועבר איסור דאורייתא וקושש עצים ביום השבת, ועל ידי שראו כלל ישראל את עונשו, מיתה בסקילה, הבינו והושרש בליבם חומר עוון חילול השבת. נמצא שמי שהעמיד את השבת בעם ישראל, הוא לא אחר מאשר צלפחד.

2)

והנה, על אף שכוונתו חיתה לשם שמים, מכל מקום נחרץ דינו למיתה, שכן עבר עבירה, ואם כן ברור שהוא נחשב לפושע ואיבד הרבה מחלקו לעולם הבא. נמצא צלפחד לא מסר רק את גופו ואת חייו בעולם הזה למען תושבש השבת בעם ישראל, אלא מסר אף את נפשו ואת חלקו בעולם הבא. מסירות נפש שכזו מעולם לא היתה בכלל ישראל, שאדם מוסר את העולם הזה והעולם הבא שלו למען כלל ישראל.

וכשכר על מסירות נפשו הנפלאה למען כלל ישראל, זכה צלפחד שנקראה פרשה בתורה על שמו:

מפי בעל המעשה, ידידי הרחיב ר' שמעון מלך שלישי"א;
הובא גם בספרו "נסיד ממלכת התורה" - עמוד 471

◆ ◆ ◆

אמר המלקט: אפשר שלאור זאת יתיישב מה שיש להקשות על לשון הגמרא (סנהדרין ת.): "ראויה פרשת נחלות שתיכתב על ידי משה רבינו, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתב על ידן, ראויה היתה פרשת מקושש שתיכתב על ידי משה רבינו, אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו. ללמדך שמגלגלין חובה על ידי חייב, וזכות על ידי זכאי". ולכאורה, הלא פרשת המקושש קדמה לפרשת נחלות בנות צלפחד, וכן בתורה נכתבה קודם, ולמה הקדימה הגמרא את פרשת נחלות?

ואולי, בעקבות דברי ראש ישיבת "חברון", נוכל לומר שכוונת הגמרא כך היא: "ראויה פרשת נחלות שתיכתב על ידי משה רבינו, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתב על ידן", ואם תשאל: מה היתה זכותן של בנות צלפחד, והלא לא מצינו בתורה שהיו צדקניות? ובהכרח לומר שהזכות היתה זכותן של צלפחד, שקושש עציים ונתחייב מיתה לשם שמים, ועל כך אומרת הגמרא: "ראויה היתה פרשת מקושש שתיכתב על ידי משה רבינו, אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו", ומכל מקום, כיוון שכוונתו היתה לשם שמים ומסר את נפשו למען החזרת קדושת השבת בכלל ישראל - לכך אף שהוא עצמו התחייב מיתה, זכה שנקראה פרשת נחלות על שמו.

משל החמה והלבנה - בין משה ליהושע

זגתתה מהרדך עליה למען ישמעו כל עדת בני ישראל" (ו. כ. ט.)

זגתתה מהרדך עליו - ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו:
פני משה כפני החמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה
בושה, אוי לה לאותה כלימה" (בבא בתרא ע"ה).

למה רק זקני הדור אמרו כך?

ביאור נפלא על כך, אמר הגאון רבי שלמה היימן, דאש ישיבת ר' מיילס בוילנא (בהספד שנשא על הגאון רבי מאיר באסין, דבה של שניפישוק ומו"צ בבית דינו של הגאון רבי חיים עוזר גורודינסקי בוילנא):

אין ספק שגם הצעירים, שלא ראו את משה, ידעו שמשה רבינו היה גדול מיהושע, שהרי ברור שהרבי גדול יותר מתלמידו. ובכל זאת, סברו הצעירים שאף שמשה היה גדול מיהושע, בכל זאת שניהם היו מאותו הסוג, רק שמשה היה גדול יותר.

אולם הזקנים, שראו את משה, ידעו שההבדל ביניהם הוא שמשה ויהושע כלל לא היו מאותו סוג, אלא "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה" - השמש והלבנה הם שני סוגים נפרדים של אורות, ואף אם ניקח אור של עשר לבנות יחד - לא יהיה זה תחליף לאור החמה...

רבי שלמה חיימן למד מכאן גם לגבי ההבדל בין גדולי הדורות הקודמים לגדולי הדורות האחרונים, כפי שאומרים בשמו של הגאון רבי מאיר שמחה תכהן מדווינסק - בעל "אור שמח", שאמר שבבקיאות הוא אינו קטן מבעל "קצות החושן", ואף הוא ידע הרבה מחזרת הראשונים כמותו, אולם - הוא אמר - הרשב"א של בעל "קצות החושן" היה רשב"א אחר משל!

חידושי רבי שלמה" - כתבים ותשובות, עמוד רעו

900

11

10
900

3

1 והנה בתמורה [דף ט"ז ע"א] איתא
בזה"ל: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן
א"ל ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך
א"ל רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי
למקום אחר לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע
בין נון נצר לא ימיש מתוך האהל מיר תשש
כחו של יהושע ונשחכחו ממנו ג' הלכות
ונוולדו לו ז' מאות ספיקות ועמדו כל ישראל
להרגו אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר
וכו'. ויש להבין, הא לכאורה יהושע צדק
בדבריו, ואילו היה יהושע אומר למשה —
תלמידך אני, ומימך אני שותה, אמור נא לי
מה שאני חסר, מה באמת היה משה אומר
ליהושע — הא כבר מסר לו את כל התורה
כולה?

16 אמנם נראה שאף שיהושע למד את כל
התורה מפי משה, מכל מקום כלל אחר
בהלכה לא למד ממנו, והיינו הכלל שמסרו
לנו הז"ל [שבת דף קי"ב ע"ב]: אם
הראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם
ראשונים בני אנשים אנו כחמורים וכו'.
והיינו שכאן היה משה מלמדו הכלל הגדול
של חתימת התקופות, ועכשיו כשהגיע זמנו
של משה ליפטר לגן עדן נגמרה תקופת
"משה קיבל תורה מסיני" ומתחילה תקופת
"ונתנה ליהושע", והרי זה כבר תקופה
חדשה וכבר חל הכלל של אם הראשונים בני
מלאכים וכו'. וכדי להמחיש ולהדגיש לו

1 הלימוד הזה, נשחכחו ממנו שלש מאות
הלכות ונוולדו לו שבע מאות ספיקות.
וכשביקש להחזירם אמר לו הקב"ה: לומר
לך אי אפשר, כלומר עכשיו שנחתמה
תקופת משה שוב תורה לאו בשמים היא
ושוב אין אני יכול למסור לך ההלכות כל
זמן שאתה מבקש, והיינו שמשה היה יכול
לומר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. אבל
יהושע כבר אינו יכול לעשות כן, והרי שוב
אין הוא במדרגתו של משה.

11 והנה הכלל הזה של אם הראשונים בני
מלאכים וכו' אין הוא מליצה בעלמא, אלא
כל יסודות פסיקת ההלכה נבנים עליו, והיינו
שכל פעם שהגמרא מקשה על איזה אמורא
מכאן איזה ברייתא — זהו רק משום הכלל
הזה של אם הראשונים וכו', והיינו
שכשנחתמה איזו התקופה שוב אי אפשר
לבעלי התקופה הבאה לאחר מכאן לחלוק
עליהם — כי הרי הם במדרגה פחותה מהם.
וחילוק התקופות נעשה על ידי גדול התקופה

21 שחי בסוף התקופה ואסף קיבוץ את כל
ההלכות שנתחדשו ונאמרו בתקופה היא,
וזה מה שמסר לנו התנא בריש אבות,
שישנה תקופת משה, ויהושע, חקנים,
וגביאים ואנשי כנסת הגדולה, ואח"כ ישנה
תקופת תנאים ואמוראים וגאונים וראשונים
ואחרונים עד חתימת השולחן ערוך, כי
קיבוץ ההלכות מורה על סוף התקופה, ולכן
גמר תקופת משה הוא עם חתימת החומש,
ותקופת יהושע נגמרת עם ספר יהושע⁶.

31 ותקופת חקנים, שהם השופטים⁷, נגמרת
עם ספר שופטים, ולכן כתב שמואל ספר זה
לכד ולא חיברו עם ספר שמואל, שזהו הוא
כבר תקופת הנביאים, וכן הלאה. ובנקודה זו
טעה יהושע, כי הוא סבר שמכיון שהוא לא
מש מאהלו של משה ולמד ממנו על התורה
אי"כ שוב אין חילוק בינו לבין משה, ולכן
חשב שאין לו שוב מה לשמוע ממשה, ולכן
נשחכחו ממנו ההלכות, וכשבא להחזירם
אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, כלומר,
כבר נגמרה התקופה הזאת של "עמדו
ראשמעה", שוב אין לך ברירה אחרת אלא
לצאת ולטורדן במלחמה⁸, ודו"ק היטב בכל
זה.

כ' יו"ט פסח
 777 י"ג
 (12)

רוחו של כל אחד ואחד, איש אביו לב שלא
יונהג לפי רוח בני האדם אלא ינהיג ביד חזקה
גם נגד רוחם, אם האמת והצדק דורשים כזאת
לפי שעה.
 ובוהו יובן פירוש המסורה הובא בבעל הטורים
 6 כאן אשר יצא לפניהם ואשר יבוא
 לפניהם, ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב
 עצים. הכוונה מצד אחד צריך להיות רחמן
 ושוקד על תקנת העם להטיב עם כל אחד ואחד
 בכל אשר יוכל, אך מצד אחר צריך שיהיה בו
 אומץ וגבורה לכלות הקוצים מכרם ה'
 צבאות היינו אשר יבא את רעהו ביער לחטוב
 עצים אילני סרק קוצים כסוחים. והוא הכוונה
 במדרש תנוחמא (בהשלותך) אספה לי שבועים
 איש שיטה דומין לי ולך, לי שנאמר ה' איש
 מלחמה ולך שנאמר האיש משה עניו מאד,
 והיינו כג"ל מצד אחד יהיה המנהיג עניו וסבלן
 ונפשו כעמר לכל, אך אם השעה דורשת כגבר
 יאזור תלציו יהיה גם איש מלחמה.

איש אשר רוח בו שיכול להלך נגד רוחו של
 כל אחד ואחד (ילקוט). אמר דוד המלך
 ע"ה (תהלים ל) ואני אמרתי בשלוי בל אמוט
 לעולם ה' ברצונך העמדת להררי עזו, ואמרתי
 לפרש כי אמר דוד אני בתחלה אמרתי לנפשי
 שבאשר אבקש שלום כל איש ואיש ואראה
 6 לעשות רצון כל אחד ואחד בזה אכוננו מלכותי
 על במים חזק ונאמן ובל אמוט לעולם, אך שוב
 ראיתי כי זה מהנמנע, כשם שאין פרצומיהן שוות
 כן אין דעותיהן שוות זה לזה (תנוחמא פנחס י'
 ואין באפשרות לעשות ברצון איש ואיש ונוכחתי
 כי לא זו הדרך, אבל העיקר שיהיה רצון ה'
 נגד עיני ואפילו אם הוא לפעמים נגד רצון
 בני אדם וזה שאמר אני אמרתי — לנפשי —
 בשלוי, באשר אבקש שלום ושלוח מסביב על
 16 ידי כך תכון מלכותי ובל אמוט לעולם, ועתה
 רואה אנכי כי ה' ברצונך העמדת להררי עזו,
 אך עתה ה' בהיות רצונך נגד עיני רק אתה
 תעמיד הררי (פירש"י במלכותי) עזו. אין לי
 להסתכל על רצון בני אדם רק רצונך יהיה נגד
 עיני ובוהו תכון מלכותי, וזה עיקר גדול בהנהגת
 21 בני אדם, שיהיה המנהיג איש אשר רוח בו רוח
 אומץ וגבורה רוח דעת ויראת ה' שידע את
 אשר לפניו ועשה על פי רוחו ושכלו, אז ישכיל
 ויצליח. כבר חכמים הגידו שהיינו שאמר דוד
 המלך ע"ה בקש שלום ורדפהו, לאמנם מהחובה
 26 לבקש שלום בכל האפשר בכל זאת לפעמים
 מהנחוצ לרדוף את השלום ולהדריכהו ולהתגרות
 במרעים אם כבוד שמים והאמת דורשים כזאת.
 אמנם האיש אשר לא צלחה עליו רוח אלקים
 דוח אומץ וגבורה, מנתיג כזה הוא ככדור משחק
 31 ביד האנשים אשר סביביו. ובאשר יגד תקנה
 במים כן יגד לכל רוח ורוח ואבה לעשות
 כרצון איש ואיש והיא לא תצלח, על כן אמר
 36 כאן לשון בראש הערה איש אשר רוח בו,
 אשר לא יתח מפני כל, שכל רוחות בעולם לא
 יזיחו ממקומו, והיינו שיכול להלך נגד"

2)